

Коба М.

доктор філософії в галузі права,
Київський інститут Національної гвардії

Коба О.

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Київський інститут Національної гвардії

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку в усіх розвинутих країнах, включаючи Україну, велике значення надається обговоренню, дослідженню та визначенню гендерних ролей у суспільстві, боротьбі з дискримінацією та забезпеченню рівності статей. Суперечки щодо ролі жінки в суспільстві, її призначення та соціального становища існували завжди і залишаються актуальними й нині.

Не є винятком й питання визначення ролі та положення жінок у секторі безпеки й оборони, зокрема підрозділах Національної гвардії України. Протягом багатьох століть питання можливості залучення жінок до військової служби залишалося невирішеним і завжди викликало багато дискусій. За цей час жінки поступово здобули право бути частиною збройних сил своєї країни, але все ж таки роль жінок в армії залишається традиційно визначеною як чоловічу. В різні часи свого існування суспільство вважає, що жінки потребують захисту, тоді як чоловікам приписується роль активних воїнів і захисників. В уяві великої кількості людей часто малюються образи чоловіків зі зброєю в руках, тоді як жінки виконують ролі обслуговуючого персоналу на фронті (наприклад, медичний персонал, кухарі) або залишаються вдома, чекаючи на своїх чоловіків.

На шляху демократичного розвитку Україна прагне до створення громадянського суспільства на гуманітарних засадах. Останні роки були визначними для нашої країни у вивченні та

розумінні гендерних проблем. Національна гвардія України не стоїть осторонь в цих питаннях. На сьогодні механізм забезпечення гендерної рівності в Національній гвардії України перебуває на стадії постійного розроблення.

Досліджуючи тематику правового регулювання гендерної рівності в Національній гвардії України було опрацьовано низку нормативно-правових актів та міжнародних зобов'язань, які спрямовані на забезпечення рівних можливостей та прав для жінок і чоловіків у сфері безпеки і оборони. Необхідно зауважити, що з деякі з них були давно прийняті, а от деякі – не так давно. І не залежно від часу прийняття документи правового характеру стають приводом для роздумів щодо місця і ролі в цьому світі не тільки жінок чи дівчат, а й чоловіків та хлопців.

У науковій правовій думці в різні часи до зазначеної проблематики зверталися такі вчені, як Н. В. Аніщук, Н. Б. Болотіна, М. В. Буроменський, О. О. Вороніна, І. Є. Ворчакова, Г. В. Даудова, І. Буковинська, Г. Герасименко, І. Грабовська, М. Крочук та ін.

В ході опрацювання нормативно-правових актів стає зрозумілим, що на кожному етапі свого розвитку наша країна прагнула і прагне дізнатися нові, позитивні тенденції (і не тільки щодо гендерної рівності), які існують в інших країнах і намагається їх впровадити в життя нашого суспільства.

Розглядаючи проблему забезпечення гендерної рівності в підрозділах Національної гвардії України, складається думка, що серед причин, які заважають впровадженню принципу рівних прав та можливостей чоловіка та жінки є стереотипність поглядів; недосконалість нормативно-правової бази; відсутність випадків застосуванні гендерного підходу; низька гендерна культура; відсутність у суспільства бажання розвиватися та інші чинники.

В даній роботі ми більш детально зупинимося на окремих документах як національного так і міжнародного характеру, які мають, на наш погляд, рушійну силу в розширенні поглядів

щодо рівності представників обох статей в Національній гвардії України.

Вдосконалення нормативно-правової бази щодо регулювання гендерної політики в Україні розпочалося в 1980 році з ратифікації «Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок». У 2000 році були також ратифіковані «Цілі розвитку тисячоліття ООН» у яких була визначена мета – забезпечення гендерної рівності.

З числа важливих складових частин нормативно-правової бази щодо формування гендерної свідомості та впровадження політики гендерної рівності як в нашій державі в цілому так і в НГУ, зокрема, доцільно виділити такі документи міжнародного характеру:

- Загальна декларація прав людини 1948 року;
- Міжнародний пакт про громадянські та політичні права і Міжнародний пакти про економічні, соціальні а культурні права, прийняті Генасамблеєю ООН в 1966 році;
- Декларація про ліквідацію дискримінації стосовно жінок від 07.11 1967 році;
- Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 18.12.1979 р. і ратифікована Україною в 1980 року.

Дані документи заклали підґрунтя для подальшого усвідомлення важливості рівноправного представництва чоловіків і жінок, а також розвитку та вдосконалення політики гендерної рівності як у суспільстві так і у гвардійському середовищі.

Одним з основних законодавчих актів, що регулюють гендерну рівність, є Конституція України як Основний закон нашої країни. Згідно зі статтею 24 Конституції, усі громадяни мають однакові права та свободи, незалежно від їх статі. Це включає право на працю, соціальний захист, освіту та участь у військовій службі.

Положення ЗУ «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 2013 року та ЗУ «Про забезпечення рівних прав

та можливостей жінок і чоловіків» (в редакції від 2023 року) мають значний вплив на гендерну рівність в усіх сферах суспільства, включаючи Національну гвардію України.

Основні положення даних нормативно-правових актів встановлюють заборону будь-якої форми дискримінації на підставі гендерної належності та гарантують рівні права і можливості для жінок та чоловіків. В контексті Національної гвардії України, ці закони забороняють будь-які обмеження або перешкоди для жінок у вступі до даного військового формування, а також пропонують заходи для забезпечення рівних умов та можливостей для жінок під час навчання, служби та професійного розвитку. Також в цих нормативних документах передбачено встановлення механізмів захисту прав жертв дискримінації та можливість звернення до суду у випадках порушення гендерної рівності. На мою думку, прийняття цих законів в різні часові проміжки має важливе значення для забезпечення гендерної рівності в Національній гвардії України шляхом усунення дискримінаційних практик та забезпечення рівних можливостей для жінок та чоловіків.

У 2016 році було прийнято Закон України «Про Національну гвардію України», який встановлює правові засади діяльності цього військового формування. Згідно з цим законом, жінкам надається рівні можливості для вступу та проходження військової служби у Національній гвардії, за умови виконання вимог щодо фізичної підготовки та професійної кваліфікації [1].

Крім того, Національна гвардія України враховує гендерні аспекти в своїй діяльності шляхом розробки та впровадження політики гендерної рівності, проведення тренінгів та освітніх заходів з питань гендеру, а також забезпечення належних умов для жінок, що проходять військову службу.

Національна гвардія України співпрацює з міжнародними організаціями та партнерами для підтримки гендерної рівності. Ця співпраця включає обмін досвідом, навчання та консультації

з питань включення жінок у військову службу, розробку політик, що сприяють рівності статей, а також сприяння розвитку жіночих лідерів у військовій сфері.

Для забезпечення рівних можливостей та захисту прав жінок у Національній гвардії України також існують механізми внутрішнього контролю та моніторингу. Ці механізми спрямовані на запобігання дискримінації, створення сприятливих умов для професійного розвитку жінок, а також реагування на будь-які порушення гендерних прав.

Важливо відзначити, що українське законодавство та політика активно просувають рівність статей у сфері безпеки і оборони, а Національна гвардія України здійснює кроки для її реалізації. Продовження зусиль у напрямку забезпечення гендерної рівності в цій сфері важливо для розвитку і сильного військового потенціалу країни.

У жовтні 2000 року була прийнята резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», в якій було наголошено на важливості ролі жінок у вирішенні конфліктів та запобіганні їм, проведенні мирних переговорів, розбудові та підтримці миру, гуманітарному забезпеченні та відновних діях, а також підкреслювалася важливість їхньої рівноправності та участі у всіх заходах щодо підтримки та сприяння миру та безпеці. Також, у даному документі міститься заклик до всіх суб'єктів активізувати залучення жінок та враховувати гендерні аспекти у всіх операціях ООН з питань миру та безпеки. Увага акцентується на необхідності вжиття всіма учасниками збройних конфліктів спеціальних заходів для захисту жінок та дівчат від гендерного насильства, особливо зґвалтування та інших форм сексуального насильства.

На виконання Резолюції 1325 та подальших резолюцій Уряд України у свою чергу затвердив Національний план дій на період до 2025 року, результати прийняття якого полягають у наступних заходах як: створення сприятливих умов для жінок у розподілі

посад та службових обов'язків, просування у кар'єрному рості, виключення дискримінації на основі статі; запровадження тренінгів та навчальних програм, спрямованих на підвищення професійних навичок та кваліфікації жінок, а також їх участь у курсах підвищення кваліфікації та професійному навчанні; запровадження заходів для запобігання сексуальному насильству, домашньому насильству та будь-якій формі дискримінації в середовищі служби; забезпечення активної участі жінок у процесах прийняття рішень, консультування та залучення до розробки політик та стратегій у сфері безпеки та ін. Зазначені заходи, на мою думку, позитивно впроваджуються в гвардійському середовищі і спрямовані на підвищення рівноправності, забезпечення безпеки та просування жінок у Національній гвардії України.

В 2019 році було видано Указ Президента України № 722/2019 «Про цілі сталого розвитку» до 2030 року, в якому зазначалось сімнадцять цілей сталого розвитку нашої країни. Де, з-поміж числа не менш важливих представлених цілей, було заявлено ціль № 5 «Гендерна рівність» – суттю якої є припинення усіх форм дискримінації щодо жінок а дівчат [2].

Стратегія національної безпеки України, введена в дію Указом Президента від 14 вересня 2020 р. № 392, в ст. 46, 57 та 56 проголошує забезпечення рівних можливостей жінок і чоловіків для реалізації та розвитку їх здібностей та потенціалу, а також сприяти уникненню перешкод у різних аспектах життя людини [3].

Дослідження нормативно-правового регулювання гендерної рівності у Національній гвардії України, стає очевидним, що за останні роки в Україні було прийнято ряд нормативно-правових актів, які спрямовані на захист прав жінок, та здійснено заходи щодо усунення перешкод для активної та повноцінної участі жінок у військовій діяльності, що сприятиме формуванню гендерно збалансованих підрозділів Національної гвардії України.

Державна політика сьогодні дедалі більше орієнтується на створення рівних можливостей для жінок і чоловіків, при цьому вона проводиться з урахуванням міжнародних документів, підписаних Україною.

Таким чином, за результатами дослідження тематики правового регулювання гендерної рівності в Національній гвардії України хочу зробити висновок, що підґрунтям гендерної політики є бажання нашого народу розвиватися, яке втілюється у сукупності нормативно-правових актів, національних чи ратифікованих нашою країною, а також їх подальше впровадження в національне законодавство щодо рівності в правах між чоловіками і жінками. Це сприятиме підвищенню рівня гендерної культури та розвитку гендерної демократії у військовому середовищі. Сприяння рівній участі в жінок та у чоловіків у прийнятті рішень, рівне ставлення до жінок і до чоловіків як професіоналів тощо.

Список використаних джерел:

1. Указ президента України №392/2020 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (Дата звернення 27.05.2023).

2. Закон України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 № 876-VII (Редакція станом на 05.02.2023). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (Дата звернення 27.05.2023).

3. Указ Президента України № 722/2019 «Про цілі сталого розвитку» до 2030 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>. (Дата звернення 27.05.2023).